

СТРУКТУРА ВОДОЗБОРІВ ПРИТОК СІВЕРСЬКОГО ДОНЦЯ

Горошко О.В., гр. 205 – 23 МВ – 01

Науковий керівник – канд. с.-г. наук, доц. **Біла Ю.М.**
Державний біотехнологічний університет

Одним із важливих чинників, що обумовлює особливості ведення господарства на водозборах річок, є їх структура. Структура водозбору визначається рельєфом місцевості, співвідношенням на водозборі площ різних категорій земель тощо. За результатами аналізу структури земель водозборів є можливість встановити функціональне призначення лісів з метою їх раціонального використання, виявити резерви підвищення лісистості водозборів до рівня оптимальної. Зокрема формування на водозборах оптимальної водоохоронної лісистості сприятиме посиленню водоохоронно-захисних функцій лісів, що позитивно впливатиме на рівень та якість річкового стоку.

Дослідженнями встановлено, що на водозборах приток Сіверського Донця формується певне співвідношення окремих категорій земель. Найбільшу площу займають землі сільськогосподарського користування, частка яких на різних водозборах коливається у межах 52 – 97 %. На водозборах річок Студенок, Роганка, Рудка, В'ялий, Муром, Липець, Хотомля, Гнилиця, Великий Бурлук землі сільськогосподарського користування займають понад 80 % площі водозборів. Наявність сільськогосподарських угідь на значній площі досліджуваних водозборів свідчить про необхідність їх оптимізації, що передбачає визначення певного співвідношення площі ріллі (садиб та ін.) та лісових насаджень. Додаткове створення системи захисних лісосмуг, смуг певного цільового призначення, а за необхідності часткове залісення земель сільськогосподарського призначення певним чином зменшить наслідки надмірного сільськогосподарського використання земель водозборів річок.

Найменшу площу на водозборах приток середньої течії річки Сіверський Донець займають водойми та шляхи, частка площі яких не перевищує 5 % площі водозборів. За відсутності захисних та інших лісосмуг значно погіршується стан шляхів і водойм, змінюється водний режим.

Частка площ земель житлової та громадської забудови становить 3 – 21 % площі досліджуваних водозборів. У складі водозборів річок Чуговка, Липець, Харків, Лопань, Уди, Мерефа, Оскіл частка земель житлової та громадської забудови доволі значна, при цьому їх площі іноді перевищують площі укритих лісовою рослинністю земель. Зокрема, частка площ вкритих лісовою рослинністю земель у складі водозбору річки Чуговка становить 19 %, земель житлової та громадської забудови – 21 %, річки Липець – 4 та 13 %, Лопань – 13 і 17 %, Уди – 10 і 14 %, Оскіл 11 і

18 % відповідно. Наявність значних площ земель житлової та громадської забудови на водозборах певним чином можуть свідчити про значне рекреаційне навантаження на ліси, що спричиняє дегресію лісів, яка може відбуватися внаслідок впливу комплексу стрес-чинників як природного, так і антропогенного походження. Наявність значних площ земель житлової та громадської забудови (як наслідок значної кількості їх мешканців) та пов'язане з цим рекреаційне навантаження доцільно враховувати при виділенні лісів зелених зон.

У межах водозбору має формуватися оптимальне співвідношення польових, лучних, водних і лісових угідь. Зважаючи на те, що при оптимальному співвідношенні різних категорій земель водозбору, площі антропогенних елементів не мають перевищувати 20 – 40 % площі водозборів, можна стверджувати, що структура земель досліджуваних водозборів не є оптимальною.

Згідно з наведеною класифікацією М. Д. Гродзинського водозбори річок Чуговка, Студенок, Роганка, В'ялий, Харків, Лопань, Студенок, Уди, Мжа, Оскіл з лісистістю на рівні 5 – 19 % належать до групи малозалісених. Водозбори річок Рудка, Липець та Муром, Гнилиця, Хотомля, Сухий та Великий Бурлук з лісистістю до 4 % належать до групи практично безлісих. Водозбори річок Тетліжка, Велика Бабка та Мерефа з лісистістю 26 – 32 % належать до групи середньозалісених. Таким чином більшість водозборів приток середньої течії річки Сіверський Донець належать до груп малозалісених і практично безлісих. На цих водозборах слід формувати таку лісистість, за якої значною мірою посиляться корисні функції лісів та їх вплив на ерозійні процеси ґрунтів та показники річкового стоку.

Висновок: структура земель досліджуваних водозборів не є оптимальною. На водозборах приток Сіверського Донця значні площі займають сільськогосподарські угіддя, а також землі житлової та громадської забудови. Більшість досліджуваних водозборів належать до груп малозалісених та практично безлісих. Як результат, створення нових лісів на водозборах сприятиме зменшенню надмірного сільськогосподарського використання земель, ерозійних процесів, поліпшенню показників річкового стоку.